

Reactie Internetconsultatie Regeling 2^e Tranche Lokale aanpak Nationale Isolatieprogramma (SpUK LAI tranche2)

Internetconsultatie: <https://www.internetconsultatie.nl/regelingtweedetranchelokaleaanpak/b1>

1. Inleiding

Eind 2022 is het programma Verbouwstromen opgezet door De Bouwcampus, TKI Bouw en Techniek, TKI Urban Energy en Stroomversnelling. Het programma wordt uitgevoerd met subsidie van MinBZK, onder programmalijn 5 van het Programma Versnelling verduurzaming Gebouwde Omgeving. Met het programma Verbouwstromen focussen we ons op de creatie van voorspelbare en almaar betaalbaarder en beter wordende renovatiestromen waarmee een CO₂-neutrale gebouwde omgeving in 2050 gerealiseerd kan worden (in de huur-, koop- en VvE-sector).

In de aanbiedingsbrief van het Nationaal Isolatie Programma (1^e tranche) aan de gemeenten was door MinBZK een zin opgenomen dat “gemeenten die met elkaar samen willen werken aan hun aanpak, daarover contact op konden nemen met het programma Verbouwstromen”. Dit is voor ons programma (en voor die gemeenten) een heel succesvolle actie gebleken, waarvoor onze dank!

Vanuit Verbouwstromen hebben wij ondersteuning aangeboden bij de 1^e tranche van het Nationaal Isolatie Programma aan gemeenten die met elkaar tot een gezamenlijke aanpak wilden komen voor hun invulling van het Nationaal Isolatieprogramma. 11 regio's, samen goed voor 120 gemeenten, hebben gebruik gemaakt van dat aanbod. Met hen zijn in 2023 een reeks workshops uitgevoerd (en masterclasses gegeven) om tot een gezamenlijke aanpak te komen in de eigen regio.

En met een aantal regio's is een gemeenschappelijke aanpak ontwikkeld: de MCO (Meerjarig Collectief Ontzorgen) aanpak. De provincie Utrecht was hierin koploper, zij hebben voor 11 gemeenten in de provincie het MCO-programma ontwikkeld en eind 2023 aanbesteed. Inmiddels is de aanbesteding afgerond en gaan de 11 gemeenten een gemeenschappelijke aanpak uitvoeren met intermediair Winst Uit Je Woning om ruim 70.000 woningeigenaren aan te sporen om te verduurzamen. Het doel is dat bij tenminste 10% dit ook zal leiden tot daadwerkelijke verduurzaming van de woning met inzet van de middelen vanuit het Nationaal Isolatie Programma. Inmiddels zijn nog twee extra gemeenten toegetreden tot deze samenwerking.

De MCO-aanpak is ook in de regio Drechtsteden (5 gemeenten) overgenomen. De aanbesteding hier loopt. Daarnaast zijn er in meerdere andere regio's aanbestedingen in voorbereiding. Van de 11 regio's zijn er ook verder gedaan met eigen varianten, deze aanpakken volgen wij.

Vanuit Verbouwstromen juichen wij toe dat nu ook de tweede tranche aan gelden beschikbaar komt voor de gemeenten. In deze reactie op de internetconsultatie delen we graag een aantal aanbevelingen gebaseerd op onze ervaringen in de eerste tranche, startend met een terugblik en het delen van inzichten. Daarop volgt een paragraaf die specifiek inzoomt op de voorgestelde teksten via de internetconsultatie.

2. Terugblik en ervaring bij SpUK LAI 1^e tranche

Onderstaande punten zijn eerder met de beleidsambtenaren van MinBZK besproken. Op uw verzoek herhalen we deze in onze reactie op de internet consultatie.

Allereerst delen we graag wat als heel positief is ervaren (de TOPs) en we graag behouden:

- Laagdrempelig qua indiening
- Heldere regelingen met het oog op uitvoering
- Flexibel in de invulling van het “hoe”

Behoud graag deze insteek/aanpak en dan vooral de flexibiliteit en niet voorschrijven hoe gemeenten het moeten doen (bijv qua percentage proceskosten etc).

Het met de regio's/gemeenten werken aan de invulling van de programma's leverde ons de volgende inzichten (de TIPs)

- Inzicht 1: Gemeenten zijn geneigd om de eisen van de regeling te zien als het doel en sturen op wat “minimaal MOET”.
  - Binnen de Meerjarig Collectief Ontzorgen (MCO)-aanpak sturen wij met de betrokken regio/gemeenten op wat maximaal kan. Dat gaat over verduurzaming in de diepte (aantal maatregelen/woning) en over de breedte (aantal unieke woningen). Hierbij bepalen de snelsten het tempo (die wil je belonen), omdat de praktijk laat zien dat er dan in de komende jaren meer volgen.
  - Stel tranche 2 van de SpUK LAI sluit uit dat je gaat voor verduurzaming in de diepte (met nog een extra maatregel voor de minimadoelgroep, bijvoorbeeld) dan stimuleer je gemeenten om vooral niet het maximaal aantal huishoudens te laten deelnemen, want dan kom je in de knel met je verantwoording achteraf.

Voorstel: de focus proberen zo veel mogelijk te verleggen (met prikkels) naar wat maximaal KAN, en het stimuleren van meerdere stappen zetten.

- Inzicht 2: Gemeenten zelf BTW-compensatie laten inschatten leidt tot fouten, verkeerde prikkels en kost in het proces erg veel tijd.
  - Het hangt volledig af van expertise van ambtenaren en of deze in staat zijn op basis van een concept plan een raming te maken. Wij hebben voor dezelfde aanpak gezien dat: 0% wordt geraamd of 21% wordt geraamd. Voorbeeld Utrecht: er is een gemeente die onterecht maar liefst 120k als BTW heeft opgegeven om in te houden!)
  - Omdat gemeenten een groter risico lopen bij te hoog inschatten en er geen consequenties zijn als je het te laag inschat, is er een prikkel om het vooral te laag in te schatten, waarbij het risico toeneemt dat het BTW-compensatiefonds leeg raakt;
  - RVO (en wij ook) zijn echt overladen met vragen over BTW-compensatie!

Voorstel: doe hetzelfde als bij de ambtshalve verhoging en maak als centrale overheid een inschatting van compensabele BTW en breng dat naar het compensatiefonds.

- Inzicht 3: Energielabels zijn een slechte indicator voor energetische staat van woningen m.b.t. isolatie. Dit zorgt voor onuitlegbare/oneerlijke regels naar bewoners en sluit niet goed aan bij het doel van de regeling.
  - Het doel van de regeling is: slecht geïsoleerde woningen (van lagere kwaliteit) zover mogelijk te gaan isoleren
  - Gemeenten hebben soms onvoldoende kennis van betekenis van labels (dat je bijv. met zonnepanelen en slechte isolatie nog steeds een te goed definitief label kan hebben) en nemen de labeleis een op een over in hun regelingen met alle gevolgen van dien (iemand met heel veel isolatie, maar een on-geïsoleerde spouw op het noorden kan nog steeds een slecht definitief label hebben, terwijl zijn buurman met

zonnepanelen en geen isolatie een beter label kan hebben en dan niet mee mag doen, terwijl er nog veel geïsoleerd moet worden);

- Er zit een vreemde prikkel in: als bewoner kun je beter geen definitief label hebben, want dan kun je sturen op de slecht geïsoleerde bouwdelen.

Voorstel: stuur op het wel of niet kunnen uitvoeren van maatregelen door ofwel puur op de slecht geïsoleerde bouwdelen te sturen óf door te stellen dat een bewoner tenminste 2 van de maatregelen uit het lijstje moet kunnen treffen. Laat labels los (speelde ook in Volkshuisvestingsfonds).

- Inzicht 4: Veel kansen om ook handvatten te bieden voor (gestandaardiseerde) documenten om de regeling te organiseren.

Overall wordt nagedacht over subsidieregelingen en kaders aan bewoners, WOZ-peildata, koppelingen met andere projecten en budgetten en hoe daarmee om te gaan, begrotingen, marketingcommunicatie, etc. Elke onzekerheid en vraag, leidt veelal tot uitstel/wachtgedrag, terwijl elders de antwoorden of voorbeelden beschikbaar zijn. Met het MCO-programma werken we aan een gestandaardiseerde aanpak die ook in andere gemeenten toegepast kan worden.

Voorstel: maak op dit aspect de verbinding tussen een programma als Verbouwstromen (eventueel in samenwerking met NPLW) en SpUK LAI, bijv in de aanbestedingsbrief aan de gemeenten.

- Inzicht 5: Onduidelijkheden overlap tranche 1 / tranche 2: Moeten de woningen uit tranche 2 ANDERE woningen zijn dan uit tranche 1? Dus mag niet: Huisnummer 14 heeft met tranche 1 glas vervangen en geeft aan in een later stadium ook wel interesse te hebben in dakisolatie. Deze bewoner neemt dakisolatie (met een forse eigen bijdrage) in tranche 2. Mag deze bewoner (want immers twee verschillende maatregelen vanuit verschillende tranches) meegeteld worden in tranche 2?

Voorlopig antwoord was: Ja het moeten ANDERE woningen zijn, maar als er bijv. In Tranche 1 al 100 woningen meer gedaan zijn dan de doelen uit tranche 1 tellen die 'alvast' mee voor tranche 2. De verantwoording is aan het einde dus programmabreed en overstijgend aan de losse tranches.

Voorstel: graag zien we expliciet bevestigd in de regeling SpUK LAI tranche 2 en/of in de toelichting en/of in de begeleidende aanbestedingsbrief aan de gemeenten of doortellen en/of dubbel tellen mag (woningen op meerdere momenten meerdere maatregelen at laten nemen).

- Inzicht 6: woningen alleen isoleren levert ongezonde woningen op. Nu wordt via de regeling aandacht gevraagd voor energiezuinig ventileren, maar mogen de gelden daar niet voor ingezet worden.

Voorstel: maak het uitvoeren van energiezuinige isolatie- en ventilatiemaatregelen mogelijk binnen de regeling. En vraag daarbij aandacht voor het naad- en kierdicht maken van de woning als stap naar het gasloos maken van woningen.

3. Voorgestelde wijzigingen/verduidelijkingen

We zijn blij met de aangebrachte verbeteringen en dat deze ook met terugwerkende kracht voor de eerste tranche geleden. We juichen toe dat er betere voorwaarden zijn opgenomen voor ondersteuning bij verenigingen van eigenaren, het beter kunnen helpen van kleine woningen (oa door het toestaan van doe-het-zelf maatregelen) en het extra budget per woning voor natuurinclusief isoleren.

Ook zijn we positief over het schrappen van het maximale bedrag per woning te besteden zoals oorspronkelijk vermeld in artikel 6, lid 1.c van de regeling tranche 1

Artikel 2, lid 5 (alsmede artikel 4 lid 2 onder e.) en Toelichting H6 (p24) inzake BTW

Zie bovenstaande aanbeveling onder inzicht 2.

Artikel 4, lid 2b over woningen waaraan reeds energiebesparende maatregelen zijn getroffen. Alsmede ook toelichting H5 inz verantwoordings, terugvordering en vaststelling (p24)

Zie bovenstaande aanbeveling onder inzicht 5

Definitie Slecht geïsoleerde woning en toelichting p3.6 inzake Energielabels (p23)

Zie bovenstaande aanbeveling onder inzicht 3.

Aandacht voor materiaalgebonden CO₂-emissie.

In algemene zin valt ons op dat de regeling geen aandacht heeft voor materiaalgebonden CO₂ emissie, terwijl de ISDE hier al wel op voorsorteert. Door het meerjarig karakter van het Nationaal Isolatie Programma bevelen wij aan om direct ook meer bewustwording te creëren rond materiaalgebonden CO₂-emissie en een stimulans te geven aan CO₂ opname cq inzet van CO₂ arme materialen. Om de klimaatdoelstellingen te realiseren is het van belang de komende 10 jaar substantiële CO₂ reductie te bereiken en dan is de materiaalgebonden component van alles wat we gaan ondernemen en aanjagen van groot belang. Zeker nu er al veel betere alternatieven te bedenken zijn die met subsidies nog een duwtje nodig hebben tov hun CO₂ intensieve concurrenten. Door differentiatie in materiaalkeuze (veel subsidie voor CO₂ opname, beetje subsidie voor CO₂ arme materialen en geen subsidie voor CO₂ intensieve materialen) maken we daarin groot verschil en jagen we het goede aan in plaats van spijtmaatregelen op gebied van materialen. Hoe precies is nog nader te bepalen, maar van het groeiende belang van de grondstoffentransitie zijn wij overtuigd. Vanuit het programma Verbouwstromen nemen we dit aspect mee in de proposities die wij voor en met de gemeentes laten ontwikkelen.

Voorstel: in de regeling dit onderwerp agenderen door het gebruik van CO₂ arme materialen extra te belonen.

Tenslotte

Bij de regeling 1^e tranche van het Nationaal Isolatie Programma (SpUK LAI Tranche I) is een aanbeveling voor ondersteuning vanuit ons programma Verbouwstromen opgenomen in de brief vanuit het Ministerie. Dat heeft zoals hierboven aangegeven erg goed gewerkt. Vanuit ons programma kunnen wij samenwerkende gemeenten/regio's bijstaan bij het leveren van kennis over een passende, spijtvrije verduurzamingsaanpak en het vinden van een passend aanbod.

Als u zich daarin kunt vinden, dan zou het heel effectief zijn als dat aanbod direct meegenomen kan worden in de communicatie over de regeling en vragen wij u de volgende passage in uw aanbiedingsbrief op te nemen.

“Overweegt uw gemeente om gezamenlijk indiening voor te bereiden en ziet uw gemeente de meerwaarde van een gemeente overstijgende verduurzamingsaanpak in een efficiënt en effectief proces? Het programma Verbouwstromen kan ondersteunen. Hun oproep aan u: “Om zoveel mogelijk woningen te verduurzamen moeten we anders gaan werken. Niet project voor project, maar bundeling van middelen in een meerjarige programmatische aanpak. Dat lijkt misschien overweldigend, maar het kán. Dat laten de succesvolle aanbestedingen in Utrecht en Drechtsteden zien van de met hen ontwikkelde aanpak Meerjarig Collectief Ontzorgen (MCO). Verbouwstromen ondersteunt gemeenten en regio’s om sterke samenwerkingen te creëren, met als uiteindelijk doel dat jouw inwoners sneller en liefst goedkoper in een comfortabel en energiezuinig huis kunnen wonen. We helpen met praktische handvatten, die we samen maken. Van inkoopplannen tot aanbestedingsleidraden en van kennissessies tot leeromgevingen. Ons werk is bedoeld om samenwerkende gemeenten te ontzorgen en vooruit te helpen. Voor de 2e tranche van het Nationaal Isolatie Programma heeft Verbouwstromen nog ruimte om nieuwe regio’s te helpen met de MCO-aanpak. Heeft u interesse in een gestandaardiseerde aanpak voor VVE’s, laat het dan ook weten. Neem hiervoor contact op met info@verbouwstromen.nu.”

Voor meer informatie of ter verdere verheldering over deze reactie op uw internetconsultatie kunt u contact opnemen met onze programmasecretaris.